

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการรักษาศิลปะที่มีผลต่อความสุขของอาสาสมัครอาสาสมัคร
สำนักปฏิบัติธรรมวัดจันทร์ประดิษฐาราม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษา
วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบ
แนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การรักษา ศิลปะ

ความหมายพฤติกรรม

พฤติกรรม คือ การกระทำแสดงออกของมนุษย์ที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ เพื่อ
วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงออกหรือการกระทำจะมีกระบวนการของสิ่งต่างๆที่
เกี่ยวข้องกำกับอยู่ภายในตัวบุคคลนั้นเสมอ โดยนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า
พฤติกรรมดังนี้^๑ ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่า พฤติกรรมใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลกระทบที่
พึงพอใจ บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก หรือทำให้ความถี่ของพฤติกรรม
เกิดเพิ่มขึ้นเนื่องจากผลกระทบที่พึงพอใจนั้นได้เปลี่ยนสภาพมาเป็นตัวเสริมแรงบวกของบุคคลนั้น
แต่ประสิทธิ์ ทองอุ่น^๒ ได้กล่าวว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำ การแสดงอาการ หรืออากัปกริยาของ
อินทรีย์ ทั้งในส่วนที่เจ้าของพฤติกรรมเองเท่านั้นที่รู้ได้และในส่วนที่บุคคลอื่นอยู่วิสัยที่จะรู้ได้

^๑ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๗-๑๓๕.

^๒ ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคนอื่นๆ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
คอมฟอร์ม, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

สอดคล้องกับราตรี พัฒนรังสรรค์^๓ พฤติกรรมเป็นการกระทำการแสดงอาการ หรือ อากัปกริยาของอินทรีย์ เป็นกิจกรรมที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิตทั้งที่สังเกตได้ง่ายและสังเกตยาก ทั้งทางกายกรรม เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย ทางวจีกรรม เช่น การพูด และทางมโนกรรม เช่น การคิดแต่ เดชา ชันธจิตรต์^๔ พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการแสดงออกทุกรูปแบบของสิ่งมีชีวิต เพื่อตอบสนองสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน เป็นการแสดงออกที่เห็นได้จากภายนอก โดยรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ นั้นเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับ (Zimbardo & Gerrig)^๕ อธิบายต่อไปว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้สอดคล้องกับ (Wade & Taris)^๖ พฤติกรรม คือ การกระทำของคนที่เราสังเกตได้

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงอาการหรืออากัปกริยาของอินทรีย์ที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิตที่สังเกตได้ง่ายและสังเกตได้ยากโดยแสดงออกมาทางกายกรรม เช่น การเคลื่อนไหวต่างๆทางร่างกาย วจีกรรม เช่น การพูด มโนธรรม เช่น การคิด โดยผลที่แสดงออกมาแล้วได้รับผลกระทบที่พึงพอใจเมื่อพึงพอใจแล้วจะกระทำนั้นซ้ำอีก

ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน ซึ่งลักขณา สริวัฒน์^๗ ได้นำแนวคิดของ McConnell มาอธิบายไว้ดังนี้

๑.พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมชัดแจ้ง (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นหรือสังเกตเห็นได้จากภายนอก มี ๒ ลักษณะ คือ

^๓ ราตรี พัฒนรังสรรค์, พฤติกรรมกับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, คณะครุศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๔ เดชา ชันธจิตรต์. (๒๕๕๑). โครงการวิทยาศาสตร์ ชีววิทยา Biology ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thaigoodview.com>. (๒๒ ก.ค ๒๕๕๓).

^๕ Zimbardo,P.G.&Gerrig,R.J, Development of moral thought, feeling and Behavior, Retrieved September๑๑, ๒๐๐๘, from oknation.net: www.oknation.net/blog/print.php?id=๗๓๘๐๘-๓๐๘๓,๑๙๙๙, p.๓.

^๖ Wade&Taris, Development of moral thought, feeling and Behavior, Retrieved September ๑๑, ๒๐๐๘, from oknation.net : www.oknation.net/blog/๒๐๐๗/๐๗/๑๔/entry-๑๓. , ๑๙๙๙, p. ๒๔๕.

^๗ ลักขณา สริวัฒน์, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗-๒๐

๑.๑ พฤติกรรมแบบโมลาร์ (Molar behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยใหญ่ที่สังเกตได้ด้วยตาเปล่า โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือวัด และตรวจสอบ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย การเดิน การยืน การหัวเราะ เป็นต้น

๑.๒ พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยย่อยที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่นการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การไหลเวียนของโลหิตการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต กระแสประสาทในสมอง เป็นต้น

๒. พฤติกรรมภายใน หรือ พฤติกรรมกำบัง (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถเห็นชัดเจนด้วยตา แต่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัดและตรวจสอบพฤติกรรมภายใน ซึ่งมีดังนี้

๒.๑ ความรู้สึก (feeling) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยอวัยวะสัมผัสทั้งห้าหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง เช่น การที่ลิ้นสัมผัสรสหวานที่บอกได้ว่าหวาน หรือการได้เห็นแสงสว่าง ได้กลิ่นหอม เป็นต้น

๒.๒ การรับรู้ (perceiving) หมายถึง การแปลความ หรือ การตีความที่ได้จากการสัมผัส

๒.๓ การจำ (remembering) หมายถึง ความสามารถสะสมสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่เคยผ่านเข้ามาแล้วเก็บเป็นภาพไว้ได้ และสามารถที่จะนำออกมาใช้ได้ทุกครั้ง

๒.๔ การคิด (Thinking) และการตัดสินใจ (decision making) หมายถึง การรวบรวมข้อมูล หรือสิ่งเร้าต่างๆ วิเคราะห์สาเหตุ พิจารณา และตัดสินใจ

จากประเภทพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประเภทของพฤติกรรมนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก และ พฤติกรรมภายใน พฤติกรรมภายนอกเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก จะมีอยู่ด้วยกัน ๒ ลักษณะ คือพฤติกรรมโมลาร์กับพฤติกรรมโมเลกุล ส่วนพฤติกรรมภายในนั้นจะต้องใช้เครื่องมือวัดไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าได้ เช่น ความรู้สึก การรับรู้ การจำ และการคิด

ความหมายจริยธรรม

จริยธรรม (Ethics) คำว่า "จริยธรรม" แยกออกเป็น จริย + ธรรม ซึ่งคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี ,หลักคำสอนของศาสนา , หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น " จริยธรรม " จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า"หลักแห่งความประพฤติ" หรือ " แนวทางของการประพฤติ " จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากบทบัญญัติหรือคำสั่งสอนของศาสนา หรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้วโดยมีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมาย

จริยธรรมมาพอสังเขป เช่น โกศล มีคุณ^๘ กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึงระเบียบ กฎเกณฑ์และแนวทางความประพฤติ เป็นตัวเกณฑ์ที่เรียกได้ว่าการแสดงออกที่มีจริยธรรม วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก.^๙ กล่าวว่าจริยธรรมหลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำคัญให้บุคคลยึดถือในการปฏิบัติตน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึง หลักของความประพฤติหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นศาสนา กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ที่ถูกต้องดีงามอยู่ในศีลธรรม โดยใช้หลักเกณฑ์การตัดสินใจความถูกผิดจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายกับทางวาจา เพราะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนควรจะต้องประพฤติตนเอง สังคม เพื่อให้เกิดความรุ่งเรืองและอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

ลักษณะของผู้มีจริยธรรม ผู้มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

๑. เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามประกอบความดี ละอายต่อการปฏิบัติชั่ว
๒. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และมีเมตตากรุณา
๓. เป็นผู้ที่มีสติปัญญา รู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาท
๔. เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคง
๕. เป็นผู้ที่มีรัฐสามารถอาศัยเป็นแกนหรือฐานให้กับสังคม สำหรับการพัฒนาใด ๆ ได้

ประกาศรี สืออำไพ^{๑๐} กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นเครื่องมือกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทาง ให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทำตามความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ไม่รู้จักหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม สังคมใดที่ขาดระเบียบวินัยย่อมเกิดความวุ่นวายระส่ำระสายยากที่จะพัฒนาได้ จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคมเพื่อความเจริญของประเทศชาติ

๒. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ผู้คนมีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามเป็นกลุ่มชนที่ขยายวงกว้างขึ้น เรียกว่า สังคม

^๘ โกศล มีคุณ, การวิจัยทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะการสวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร๒๕๒๔, หน้า ๕.

^๙ วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, แนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๓๐), หน้า ๘๙.

^{๑๐} ประกาศรี สืออำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๘.

๓. อิสระเสรี (autonomy) คือ ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นสำคัญก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษา และประสบการณ์ชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองได้และชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรม

จากองค์ประกอบจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความมีระเบียบ หน้าที่ความผูกพันต่อสังคมและความรู้จักสำนึกผิดชอบชั่วดีด้วยตนเอง

ทฤษฎีการควบคุมพฤติกรรม (Theory of Behavior Modification)

Skinner^{๑๑} เป็นนักทฤษฎีทางพฤติกรรมคนสำคัญที่มี ความเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรม เป็นตัวการในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคม(Social contingency) ให้แก่เยาวชนตั้งแต่เด็ก เนื่องจากการพัฒนาการจริยธรรมเกิดจากการเจริญเติบโตของการคล้อยตามกฎเกณฑ์จริยธรรมของสังคม ทั้งทางความประพฤติและอารมณ์มากกว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (Cognitive structure change) ซึ่งแรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมทุกจุด จะมีรากฐานจากความต้องการทางชีวภาพหรือความต้องการรางวัลจากสังคมและหลีกเลี่ยงการลงโทษ ทั้งนี้ พัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโดยพื้นฐานทางจริยธรรม (Basic moral norm) เกิดขึ้นภายในจิตใจ มีสาเหตุจากกฎเกณฑ์วัฒนธรรมภายนอกและสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมมากเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับปริมาณของรางวัล การลงโทษ การห้ามและการเห็นแบบอย่างจากพ่อแม่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม (Socializing agent)

จากทฤษฎีการควบคุมพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน โดยพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นเกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเกิดมาจากวัฒนธรรมภายนอกและสิ่งแวดล้อมการพัฒนาการจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณของรางวัลและการลงโทษ

ความหมายพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของมนุษย์ เกิดได้จากภายในตัวของมนุษย์ คือใจ (mind)โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ดังนี้

^{๑๑} Skinner,B.F. , *Beyond freedom and dignity*, (New York: Alfred a Knopf.๑๙๗๑), p.๑๐๑-๑๒๘

ดวงเดือน พันธุมนาวิน^{๑๒} พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการกระทำ ที่สังคมเห็นชอบและให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะเป็นการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่นๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ของบุคคลเท่านั้น

กรมวิชาการ^{๑๓} พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำ ถูก หรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ทั้งนี้จะขึ้นกับอิทธิพลของความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงาม และความพึงพอใจที่นำจริยธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ

Good^{๑๔} กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การดำเนินการเพื่อแสวงหาทางที่จะทำให้หลักทางจริยธรรมขั้นสูงเป็นไปได้ในรูปแบบเดียวกันและนำไปสู่การยอมรับภายใต้กฎเกณฑ์มาตรฐานที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มาจากภายใน

จากความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่สังคมนิยมชมชอบและให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นหรือการดำเนินการเพื่อแสวงหาหลักทางจริยธรรมให้นำสู่การยอมรับซึ่งเป็นแรงจูงใจจากภายใน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้บุคคลทำดีให้มากและขจัดความชั่วให้น้อยลง

ประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

เฉลิม จันปฐมพงศ์ และ นิกิจ พลายชุม^{๑๕} ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็น ๕ ด้าน คือ

๑. พฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง จัดเป็น ๓ หมวดใหญ่ คือ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเอง

๒. พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม จัดเป็น ๕ หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

^{๑๒} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๑๓} กรมวิชาการ, *แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

^{๑๔} Good, C.V., *Dictionary of education* (๓rd ed.), (New York: McGraw-Hill ๑๙๗๔), p. ๓๑๔

^{๑๕} เฉลิม จันปฐมพงศ์ และ นิกิจ พลายชุม, *จริยธรรมกับชีวิต*, (ภาควิชาปรัชญาและศาสนา: วิทยาลัยครูนครปฐม ๒๕๓๔), หน้า ๗-๘.

๓.พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางเศรษฐกิจ จัดเป็น ๗ หมวดใหญ่ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การกัวยืมและการประกอบสัมมาชีพ-มีจิตอาชีพ

๔.พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางการเมือง จัดเป็น ๖ หมวดใหญ่ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการต่อสู้และมีส่วนร่วมทางการเมือง

๕.พฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม จัดเป็น ๕ หมวดใหญ่ๆ คือ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสะสม ความสัมพันธ์กับสัตว์ และความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

จากประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสรุปได้ดังนี้ ประเภทของพฤติกรรมจริยธรรมต่อตนเอง พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมจริยธรรมต่อผู้อื่นทางการเมือง และพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของพฤติกรรมจริยธรรม

จริยธรรมเป็นระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้พฤติกรรมหลายพฤติกรรมมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรม นักวิชาการ (Villegas de Posada)^{๑๖} ได้เสนอลักษณะของพฤติกรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

ประการแรก พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา ทุกศาสนาสอนให้บุคคลเป็นคนดี ชดเชยให้จิตใจอ่อนโยนและส่งเสริมให้บุคคลช่วยเหลือส่วนรวม ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนทางศาสนาเหล่านี้ จึงจัดเป็นพฤติกรรมจริยธรรม เช่น พฤติกรรมรักษาศีล พฤติกรรมให้ทาน พฤติกรรมการปฏิบัติธรรม พฤติกรรมเบญจธรรม และการทำสมาธิ เป็นต้น

ประการที่สอง พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมตามคุณธรรมและค่านิยมต่างๆ ที่สังคมเห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีงามและสำคัญ สมาชิกในสังคมควรยึดปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม พฤติกรรมกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมตามจรรยาอาชีพ พฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตร พฤติกรรมประหยัด พฤติกรรมสามัคคี พฤติกรรมรับผิดชอบ เป็นต้น

ประการที่สาม พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมแสดงถึงการกระทำเพื่อส่วนรวมสังคม หรือตามหลักการขั้นสูง เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งความสงบสุขร่มเย็นของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น พฤติกรรมการเคารพกฎหมาย พฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชน พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่

^{๑๖} Villegas de Posada, A motivational model for understanding moral action and moral development, Psychological Reports, ๗๔, (pp.๙๕๑-๙๕๙), ๑๙๙๔.

พฤติกรรมอุทิศตนในการทำงาน เป็นต้นประการที่สี่ พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำที่ต้องการให้บังเกิดผลดีในระยะสั้นและระยะยาว ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองหรือการควบคุมตนเอง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร เป็นต้น

ประการที่ห้า พฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล ส่งเสริมผู้อื่นและพฤติกรรมลงโทษผู้อื่น อย่างยุติธรรม เช่น พฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าต่อลูกน้อง พฤติกรรมการปกครองของหัวหน้า พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้ปกครอง และพฤติกรรมการดูแลสั่งสอนอบรมของครูแก่นักเรียน เป็นต้น

จากลักษณะพฤติกรรมจริยธรรมสรุปได้ดังนี้ ลักษณะพฤติกรรมจริยธรรม มีอยู่ด้วยกัน ๕ ประการ คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา พฤติกรรมตามคุณธรรมและค่านิยมต่างๆ พฤติกรรมแสดงถึงการกระทำเพื่อส่วนรวม พฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำที่ต้องการให้บังเกิดผลดีในระยะสั้นและระยะยาว ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล ส่งเสริมผู้อื่นและพฤติกรรมลงโทษผู้อื่น อย่างยุติธรรม

พฤติกรรมการควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบ

Skinner^{๑๗} ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเองเมื่อทำพฤติกรรมแล้วให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกันกล่าวคือ พฤติกรรมนั้นกระทำแล้วนำไปสู่ทั้งผลกรรมทางบวกและผลกรรมทางลบหมายความว่าบุคคลจะต้องเลือกกระทำพฤติกรรมสองอย่างซึ่งให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกัน ผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ได้รับทันที แต่มีความน่าพอใจน้อย ส่วนอีกผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ต้องรอคอยแต่มีความน่าพอใจมาก

Cormier & Cormier^{๑๘} ได้ให้แนวคิด การควบคุมตนเอง หมายถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้ได้รับผลกรรมตามที่ตนต้องการ การเปิดโอกาสให้บุคคลได้ควบคุมตนเอง โดยที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และการควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ตลอดจนประเมินเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง และมีผลระยะยาวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นมีความคงทนถาวร ซึ่งการกระทำ

^{๑๗} Skinner, B.F., *Science and Human Behavior*, New York: Macmillan, ๑๙๕๓, p. ๒๓๐.

^{๑๘} Cormier, William H. & Cormier, Sherilyn L. *Interviewing Strategies for Helpers: A Guide for Assessment, Treatment and Evaluation*, (California : Brooks/Cole, ๑๙๗๙), p. ๔๗๗.

ดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการลดความสำคัญของอิทธิพลภายนอกและทำให้บุคคลมีอิสระที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น

จากความหมายการควบคุมตนเองข้างต้น สรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง เป็นวิธีการที่จะปรับพฤติกรรมจากความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำที่ไม่ดีหรือการกระทำเพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการจากควมมีเหตุผล การยับยั้งชั่งใจและการรับรู้จากผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

การควบคุมตนเองตามทฤษฎีของ วอลเตอร์ ซี เร็คเลสส์ (Walter C. Reckless)^{๑๙} เร็คเลสส์ เชื่อว่าคนเรามีพลังที่ผลักดันจากภายในให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยต่างๆ จากภายนอก เช่น ความยากจน หรือ ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ความขัดแย้งการเข้ากันไม่ได้ การถูกควบคุม การอยู่ในสถานภาพของชนกลุ่มน้อย การถูกกีดกันจากโอกาสที่ตนพึงมี นอกจากนี้ คนเรายังถูกผลักดันให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จากจิตใจภายใน เช่น แรงขับแรงจูงใจ ความคับข้องใจ ความกระวนกระวายใจ ความผิดหวัง ความรู้สึกทำทนาย ความรู้สึกเป็นปรปักษ์ต่อกัน และความรู้สึกมีปมด้อย เป็นต้น

สภาพแวดล้อมภายนอกก็มีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่ การแนะนำสั่งสอนจากพ่อแม่ การทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ และมีเพื่อนฝูงที่ดี เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้เด็กเป็นคนดีไม่กระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งตรงข้ามกับเด็กเกเร มักจะขาดสภาพแวดล้อมที่ดีดังนั้นในการควบคุมตนเอง เร็คเลสส์ จึงได้วางหลักทฤษฎีดังนี้

การควบคุมจากภายใน เป็นพลังในจิตใจของแต่ละคน ซึ่งอาจจะมีมากน้อยต่างกัน ได้แก่

๑. ความสำนึกที่สามารถยับยั้งควบคุมได้
๒. ความสำนึกที่ดีงาม
๓. ความเคารพตนเอง
๔. มโนธรรมที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี
๕. ความอดกลั้นต่อความคับข้องใจ
๖. ความสามารถในการต่อสู้กับอารมณ์ฝ่ายต่ำ
๗. ความสำนึกรับผิดชอบสูง
๘. ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย

^{๑๙} จรรยา สุวรรณทัต, ลาตทองใบ ภู่อภิรมย์ และกมล สุดประเสริฐ. รายงานการวิจัยฉบับที่ ๔๔ เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะและการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. , ๒๕๓๓), หน้า ๑๖.

๙. การหาความพึงพอใจอย่างอื่นชดเชย

๑๐. การให้เหตุผลในการถ่วงโยงความเครียด

การควบคุมจากภายนอก เป็นพลังผลักดันให้เกิดการควบคุมตนเองมาจากภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคมที่ควบคุมตัวบุคคลอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ความยึดมั่นในจารีตประเพณี การคาดหวังของสังคม ภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามปทัสถานของสถาบัน และตามเป้าหมายความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย โอกาสที่จะได้รับการยอมรับ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่^{๒๐}

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ^{๒๑} ความมีวินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระบบระเบียบ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและได้กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ว่า ความมีวินัย ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ ๗ พฤติกรรม ดังนี้

๑. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจาและใจ

๒. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

๓. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๔. การตรงต่อเวลา

๕. ความมีเหตุผล

๖. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม

๗. การเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

พฤติกรรมรักษาศีล

ความหมายของศีล จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายไว้

ดังนี้ “ ศีล ” คือความประพฤติทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม , การรักษาตามปกติวินัยปกติ , มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่ว , ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น , ความสุจริตทางกายวาจา อาชีพ ”

^{๒๐} จรรยา สุวรรณทัต, ลาดทองใบ ภู่อภิรมย์ และกมล สุตประเสริฐ. รายงานการวิจัยฉบับที่ ๔๔ เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะและการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ., หน้า ๑๘.

^{๒๑} กระทรวงศึกษาธิการ, จริยธรรมกับการศึกษา, เอกสารวิชาการ (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

วศิน อินทสระ^{๒๒} ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ว่า “ ศีล ” คือเจตนา งดเว้นความชั่ว ทางกาย วาจาและใจด้วยเจตนางดเว้นทุจริตทางกาย วาจาท่านเรียกว่าเจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ เรียกว่า เจตสิกศีล คือ ศีลที่เกี่ยวกับใจโดยตรง แม้ไม่ทำด้วยกายวาจา ก็ทำให้ศีลทางใจขาดได้ มโนทุจริต ๓ นั้น ประกอบด้วย (๑) อภิขเฌา โลภอยากได้ของผู้อื่น(๒) พยาบาทคิดปองร้ายผู้อื่น (๓) มิจฉาทิฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี เป็นต้น

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดรู้สิ่งดีและชั่ว เพื่อให้กาย วาจา ใจ พ้นจากการกระทำที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

ศีล ๕ คือ ศีลที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฆราวาสที่อยู่ในการครองเรือนประพฤติปฏิบัติและรักษา มี ๕ ประการ

๑. ควรรู้จักคุณค่าและรักษาสีงมีชีวิตทั้งปวง
๒. ไม่พึงปรารถนาในทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตน
๓. ไม่หมกมุ่นในกามคุณ
๔. เป็นผู้มั่งจจะและรักษาความจริง
๕. รู้จักรักษาสติ และควบคุมอารมณ์ของตนเอง[ระบบออนไลน์] www.susarn.com

จากความหมายของศีล ข้างต้นสรุปว่า ความหมายศีล หมายถึง ความประพฤติทางกาย วาจา ใจ โดยเป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่วผิด กายและใจให้พ้นจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบของศีล

ตามหลักของพระพุทธศาสนา ศีล คือ การควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทางวาจาให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม คือไม่ทำตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคนมีศีลธรรมหรือนุชยธรรม มีธรรมคือ คุณสมบัติดังนี้

๑. มีสุจริต ๓ คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ คือ^{๒๓}
 กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย
 วาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ตั้งามถูกต้องประพฤติชอบด้วยวาจา
 มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ตั้งามถูกต้องประพฤติชอบด้วยใจ

^{๒๒} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

^{๒๓} ทีมวิทยปภาฏการรคข้อ ๒๒๘, สยามรัฐ เล่มที่ ๑๑.

๒. ประพฤติกรรมตามอารยธรรม ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรมบถ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้

ทางกาย ๓ ประการ

๑. ละเว้นการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน

๒. ละเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอาไรต์เอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกัน และกัน

๓. ละเว้นการประพฤติดีดล่องละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่นไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลาย ลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

ทางวาจา ๔ ประการ

๑. ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจจะพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ

๒. ละเว้นการพูดส่อเสียดหรือยุยงให้แตกแยก พูดแต่คำที่สมานส่งเสริมสามัคคี

๓. ละเว้นการพูดคำหยาบคายสกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง

๔. ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลมีสาระประโยชน์และถูก กาลเทศะทางใจ ๓ ประการ

๑. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำจิตใจเพื่อแผ่ กว้างขวาง

๒. ไม่คิดมุ้งร้ายเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่ไมตรี มุ่ง ให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๓. มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักธรรมว่าทำดีมีผลดีทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่า ทันความเป็นไปธรรมดาของโลกและชีวิตตามเหตุปัจจัย

การรักษาศีลอีกนัยหนึ่ง คือ การศึกษาในขบวนการของไตรสิกขา คือหลักการศึกษาและ ปฏิบัติเพื่อระงับกิเลสหรือเพื่อให้พ้นทุกข์มีอยู่ ๓ อย่างคือ^{๒๔}

๑. สีลสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมรักษา กาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยปราศจาก โทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมจิตใจให้อยู่ในอำนาจ ฝึกจิตใจให้มั่นคง แน่วแน่ ควบคุม การงานในคราวที่ต้องการใช้งาน

^{๒๔} ทีมนิกายปาฎิภวรรคข้อ ๒๒๘, สยามรัฐ เล่มที่ ๑๑.

๓. ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติฝึกหัดให้เกิดปัญญา รอบรู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริง อันเป็นไปตามเหตุตามผล หรือตามปัจจัยของสภาวะธรรม

พฤติกรรมค่านิยม

ค่านิยมเกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคล ขณะเดียวกันก็มาจากความเชื่อและเจตคติ ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดค่านิยมขึ้น ได้แก่ การเกิดแรงจูงใจ ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่เชื่อฟังหรือปฏิบัติตาม แต่เกิดจากความชอบที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่มีค่านิยมสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติการต่าง ๆ การเกิดค่านิยมมีพฤติกรรม๓ อย่าง คือ โรคิช (Rokeach)^{๒๕}

๑. การยอมรับค่านิยม พฤติกรรมในขั้นแรกนี้ เป็นการลงความคิดเห็นว่าเหตุการณ์สิ่งของการกระทำเป็นสิ่งที่มีความค่า บุคคลมีความเชื่อซึ่งมีมากน้อยแตกต่างกันไป ความเชื่อนี้เป็นการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งพร้อมที่จะวัดและประเมินสิ่งนั้น

๒. ความชอบในค่านิยม พฤติกรรมความชอบแทรกอยู่ระหว่างการยอมรับ การเกิดค่านิยมและความรู้สึกถูกผูกมัดอยู่กับค่านิยมนั้น ความชอบนี้ประเมินจากทั้งตนเองและจากบุคคลข้างเคียงด้วยว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

๓. การผูกมัด เป็นขั้นที่มีความเชื่อมั่นว่ายอมรับค่านิยม เช่น การเคารพผู้ใหญ่การแสดง ความอ่อนน้อม ซึ่งบ่งบอกว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

ค่านิยมในแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป บุคคลเดียวกันมีค่านิยมหลาย ๆ อย่าง เราสามารถจัดให้เป็นระบบ โดยการเข้ากลุ่มกัน สร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม และจัดระบบค่านิยม เป็นการเรียงลำดับโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมนั้น ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดปรัชญาชีวิตของเรา อาจเป็นเป้าหมายในอุดมการณ์ของชีวิตเป็นการแสดงลักษณะค่านิยม ความยึดถือ และพฤติกรรมต่อมาก็คือ การปฏิบัติซึ่งสังเกตจากพฤติกรรมภายนอกในสถานการณ์หนึ่ง บางครั้งเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติก็ได้

ค่านิยมในสังคมไทยปัจจุบัน โดย พันธ์ หันนาคินทร์.^{๒๖} ควรมีดังนี้

๑. ความรักและความห่วงใยในความมั่นคงปลอดภัย อีสราภาพและเอกราชของชาติ

๒. ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

^{๒๕} Rokeach, M., *The nature of human values*, (New York: Free Press. ๑๙๗๓), p.๕๑-๕๒

^{๒๖} พันธ์ หันนาคินทร์, *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิษณุฯ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

๓. ความเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทย

๔. ความซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ใจในการกระทำต่างๆ
๕. ความสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
๖. การมีวินัยของตนเองเคารพในระเบียบและกฎหมายของบ้านเมือง
๗. ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม
๘. ความสามัคคี
๙. การเสียสละ
๑๐. ความอดทน
๑๑. ความมัธยัสถ์
๑๒. ความขยัน
๑๓. การไม่เลือกงาน
๑๔. ความกตัญญูกตเวที
๑๕. ความนิยมใช้ของไทย
๑๖. ความซื่อสัตย์ต่อหลักวิชาความรู้
๑๗. การประสานประโยชน์

จากความหมายพฤติกรรมค่านิยมสรุปข้างต้น หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจความชอบจากตัวบุคคล ที่มีค่านิยมเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติต่างๆตามที่สังคมนิยมชมชอบจากค่านิยมในสังคมไทย ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

แนวคิดเกี่ยวกับความสุขในชีวิต

ความสุขในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ คือ ความพอใจ และความพอใจก็ คือ การได้อรรถประโยชน์ และอรรถประโยชน์ก็ได้จากการกิน การใช้ และการเอาประโยชน์อื่นๆ จากวัตถุปัจจัยต่างๆ^{๒๗}

ความสุขเป็นภาวะของอารมณ์และมนุษย์ก็มีจิตและความเข้าใจเกี่ยวกับความสุขแตกต่างกันได้อย่างมากมาย บางสังคมมองว่า ความสุขเป็นสิ่งที่เทพเจ้าประทานให้ บางส่วนมอง

^{๒๗} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ กนกพร นิตยนิธิพฤทธิ, ความสุข มณฑล, ความรู้ใหม่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดสันทเพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓)

ว่าความสุขนั้นต้องหากันเอง ความสุขเป็นเรื่องของความสงบและการพัฒนาจิตใจของตนเองให้ปล่อยวาง ไม่ยึดติดกับความต้องการซึ่งรวมถึงความต้องการทางวัตถุและรายได้^{๒๘}

Layard (๒๐๐๕)^{๒๙} กล่าวว่า ความสุข(Happiness) คือ ระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ดี หรือความรู้สึกเชิงบวก เช่น สนุกสนาน ความมหัศจรรย์ ฯลฯ ตรงข้ามกับความไม่สุข (Unhappiness) หรือความทุกข์ แต่เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาความหมายตามภาษากรีกโบราณคือคำว่า “ Eudomonia ” หรือความสุขประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นสภาวะของจิตวิญญาณที่ดี (Wellbeing spirit) โดยนักปรัชญากรีกโบราณ เช่น อริสโตเติล เชื่อว่านี่คือ เป้าหมายเพื่อบรรลุซึ่งความสุขประเภทนี้บนฐานของความประพฤติที่ดีงาม และมีคุณธรรมจริยธรรม และแม้ว่าความหมายความสุขในปัจจุบัน จะแตกต่างจากความหมายของนักปรัชญากรีก แต่ก็มีการศึกษาวิจัยถึงมิติคุณภาพของความสุขในหลายประเด็น คือ บุคคลที่มีความชัดเจนในเป้าหมายชีวิตจะมีความสุขมากกว่าบุคคลที่ยังไม่มีความชัดเจน หรือ บุคคลที่มีความรู้สึกสุขจะช่วยทำให้ชีวิตยืนยาวขึ้น และในปัจจุบันองค์การอนามัยโลกก็ยอมรับว่าสภาวะที่ดี (Well being) ไม่ควรจำกัดอยู่ที่สุขภาพแต่รวมถึงสุขภาพจิตที่ดีหรือความสุขด้วย

พระธรรมปิฎก^{๓๐} ได้ให้ความหมายของความสุขไว้ว่า ความสุขในทางพระพุทธศาสนาเกิดจากความสุขที่สัมพันธ์กับจากปัจจัยภายนอกและ ความสุขจากปัจจัยภายใน ความสุขจากปัจจัยภายนอก คือ ความสุขจากวัตถุที่สามารถเป็นเจ้าของได้ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค รถยนต์ ความสุขจากปัจจัยภายในหรือจิตวิญญาณเกิดจาก การปรุ้งแต่ง การฝึกจิต การนั่งสมาธิซึ่งจิตที่มีการฝึกฝนดีแล้ว จะสามารถมีภูมิต้านทานต่อความทุกข์จากปัจจัยภายนอก

ความหมายความสุขทางเศรษฐศาสตร์ คือ “ Happiness is the greatest good. ” หรือ ความสุขคือ สิ้นค้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุด โดยเจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham , ค.ศ. ๑๗๔๘-๑๘๓๒) นักปรัชญาชาวอังกฤษและ เป็นผู้คิดค้นเรื่อง Utility ในการวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก ความสุข (Happiness)กับ รรถประโยชน์ (Utility) จะมีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น เมื่อมี การผลิต และการบริโภคสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง แสดงว่าสินค้านั้นรวมทั้งปัจจัยต่างๆที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้นน่าจะสร้างความสุขให้แก่สังคม แนวคิดเช่นนี้ทำให้เกิดการยอมรับ

^{๒๘} ตีรณ พงศ์มพัฒน์, นโยบายความสุข จิต วัตถุ และความต้องการที่ไม่สิ้นสุด, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน ฟรันทิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓)

^{๒๙} วรณา ประยุกต์วงศ์ และชนัญญา สิ้นชื่น, ความสุขของบัณฑิตบริหารธุรกิจในมุมมองพุทธเศรษฐศาสตร์, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑๒๘-๑๔๙.

^{๓๐} พระธรรมปิฎก, ความสุข ๕ ขั้น, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: ศรีชัยการพิมพ์, ๒๕๕๓)

ทั่วไปว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทำให้สังคมมีทรัพยากรสำหรับการอุปโภค บริโภคเพิ่มขึ้น น่าจะทำให้อัตราประโยชน์รวมของสังคมเพิ่มขึ้น และสังคมก็มีความสุขมากขึ้น^{๓๑}

วิธีวัดความสุข

ความสุข เป็นเป้าหมายสูงสุดที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่สังคมมีความยุ่งยากซับซ้อน การพัฒนาเพื่อให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขจึงมีอาจมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในมิติเดิมๆอีกต่อไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ควรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสุขของคนในชาติมากกว่าความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวัดการพัฒนาที่มีความหมายมากกว่า GDP เพราะ GDP ไม่ได้สะท้อนถึงความสุขหรือความอยู่ดีมีสุขในสังคมมิติอื่นๆ อีกทั้ง GDP เองก็มีข้อบกพร่องหลายประการเช่น ไม่รวมมูลค่าของกิจกรรมที่ไม่ผ่านตลาด ไม่รวมต้นทุนของการใช้ทรัพยากร และไม่ได้สะท้อนถึงความอยู่ดีมีสุขในมิติอื่น เช่น สาธารณะสุข การศึกษา และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมรายการค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ทำให้สังคมมีปัญหา เช่น ค่าใช้จ่ายในอาวุธและสงครามค่าใช้จ่ายในการเจ็บป่วยและมีปัญหาสุขภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาในสังคมแต่กลับทำให้ตัวเลข GDP สูงขึ้น^{๓๒}

การวัดความสุขของคนในชาติ

๑. การวัดความสุขรวมเฉลี่ย (aggregate Happiness) แล้วมาหาค่าเฉลี่ย หรือมักเรียกว่า ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ (Index of Gross National Happiness) เป็นวิธีวัดแบบทั่วไปที่มีการบวกรวมค่าความพึงพอใจของคนในชาติแล้วหาค่าเฉลี่ยแบบง่ายๆ เช่น ค่าเฉลี่ยในทางสถิติระหว่าง ๐-๑๐ ของประชากรทุกกลุ่ม แล้วมารวมกันตามหลักการความสุขสูงสุด (Greatest happiness) โดยให้น้ำหนักความสุขของแต่ละคนเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาหลังนักวิชาการ มักเสนอว่าควรให้มีการให้น้ำหนักแก่กลุ่มประชากรที่มีความยากลำบากเป็นพิเศษ^{๓๓}

๒. การวัดการกระจายหรือความแตกต่างในความสุขของกลุ่มต่างๆในสังคม หรือ การวัดความไม่เท่าเทียมกันของความสุข (Inequality of Happiness) การวัดความไม่เท่าเทียมกันของ

^{๓๑} ปราณี ทินกร, “เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความทุกข์, วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, (๔,๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๓-๑๗๘.

^{๓๒} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และกนกพร นิตยนิธิพิฤทธิ, ๒๕๕๓, ความสุข มณฑลความรู้ใหม่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: บริษัท เอดิสันเพลส โปรดักส์ จำกัด).

^{๓๓} Layard, Richard, 2005, *Happiness: Lessons from a New Science*, (New York: Penguin Press)

ความสุขโดยดูจากความแตกต่างในความสุขของคนกลุ่มต่างๆ นักวิชาการ คาร์มินและวินโฮเวน (Kalmin and Veenhoven, ๒๐๐๕)^{๓๔} พบว่า วิธีที่เหมาะสมที่สุดควรใช้วิธีดูจากค่าเบี่ยงเบนทางสถิติ (Standard deviation) ไม่ใช่ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) ดังที่ใช้วัดความแตกต่างในการกระจายรายได้ การวัดความแตกต่างในความสุขของคนกลุ่มต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรทำและควรอยู่ในการพิจารณาเชิงนโยบาย เนื่องจากการที่ค่าความสุขโดยรวมของคนในชาติสูงขึ้น ไม่ได้หมายความว่า ความสุขของคนทุกกลุ่มจะสูงขึ้นเสมอไปอาจทำให้คนบางกลุ่มอาจมีความสุขลดลงด้วยซ้ำ

๓. การวัดช่วงชีวิตที่มีความสุข (Happy life years) การวัดช่วงปี ที่มีความสุข เป็นการวัดความสุขจากความยืนยาว โดยคำนวณจากค่าความสุขและอายุคาดการณเฉลี่ย นักวิชาการ เช่น เบนธัม (Bentham) เสนอแนะว่า การวัดความสุขไม่ควรวัดแค่ระดับความสุขเท่านั้น แต่ควรรวมถึงช่วงระยะเวลา (ที่มีความสุขด้วย) ดังนั้นจึงควรรวบรวมข้อมูลของความพึงพอใจในชีวิตและความยืนยาวของชีวิตเข้าด้วยกัน

๔. การผสมผสานระหว่างการวัดความสุขมวลรวมและการวัดความไม่เท่าเทียมกันของความสุขของคนกลุ่มต่างๆ หรือ การวัดความสุขโดยปรับความไม่เท่าเทียม (Inequality Adjusted Happiness : IAH) การวัดความสุขโดยการปรับความไม่เท่าเทียม ผู้จัดทำนโยบายมักจะคาดหวังให้ความสุขโดยรวมของคนในชาติสูง ขณะเดียวกันต้องการให้มีระดับความไม่เท่าเทียมกันในความสุขต่ำ ดังนั้นการวัดแบบนี้จึงเป็นการให้น้ำหนักของทั้งสองตัวแปรดังกล่าวโดยให้น้ำหนักเท่ากัน ดังนั้น การจะใช้วิธีการวัดแบบไหนเป็นดัชนีชี้วัดความสุข ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของนโยบายว่าจะเน้นความสุขจากจำนวน หรือเน้นความยุติธรรม หรือเน้นความยืนยาว^{๓๕}

การวัดความสุขของแต่ละบุคคล

แนวคิดของความสุขสามารถแบ่งได้ ๒ รูปแบบ คือ ความสุข แบบอัตวิสัย (Subjective happiness) และความสุขแบบภาววิสัย (Objective happiness)

๑. ความสุขแบบอัตวิสัย (Subjective happiness) สามารถวัดได้จากการสำรวจด้วยคำถามเดียวหรือหลายคำถามโดยวิธีการประเมินตนเองในภาพรวม(Global self report) ซึ่งคะแนนที่ถูกระบุโดยบุคคลจะเปิดเผยถึงกระบวนการรับรู้ที่ซ่อนอยู่ที่บุคคลใช้ประเมินความสุขของ

^{๓๔} อภิสิทธิ์ อารังวรารกุล และคณะ, ๒๕๔๓, กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย, แหล่งที่มา: http://elibrary.tyf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG๔๓๔๐๐๐๑ (๒๓ มกราคม ๒๕๕๕)

^{๓๕} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และกนกพร นิตยนิธิพฤทธิ, ๒๕๕๓, ความสุข มณฑลความรู้ใหม่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดสันทันเพลส โปรดักส์ จำกัด)

ตนเอง โดยเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ประสบการณ์ของตนในอดีต และความคาดหวังของตนเองที่มีต่ออนาคต

ซึ่งสามารถได้ข้อมูลความสุขโดยรวมจากการขนาดใหญ่ที่มาจากการสัมภาษณ์บุคคลโดยตรงถึงระดับความสุขโดยรวมในชีวิต(ที่ไม่ใช่ความสุขระยะสั้นที่เปลี่ยนแปลงบ่อย)ในงานวิจัยในต่างประเทศ มีการทำการสำรวจความสุขโดยรวมในลักษณะนี้มาก โดยถามถึง ระดับความพึงพอใจในชีวิต(Life satisfaction) ในภาพรวม เช่น ถามว่า คุณมีความพึงพอใจในชีวิตมาก น้อยแค่ไหน เมื่อพิจารณาจากทุกๆ ด้าน โดยให้ผู้ที่ถูกถามตีค่าออกมาเป็นระดับคะแนน เช่น ๑-๑๐ เป็นต้น ทั้งนี้มีวิธีการวัดและการให้คะแนนหลายแบบ ความสุขในระดับปัจเจกเป็นความสุขที่ขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าในสิ่งที่มีมากกว่า การมีหรือความต้องการ การมีหรือการเป็นเจ้าของในวัตถุอาจทำให้ไม่มีความสุขหรือเป็นทุกข์ก็ได้

การที่บุคคลสามารถตอบได้ว่ามีความสุขในระดับเท่าใดต้องมีดุลยพินิจในการประเมินคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยจากประสบการณ์ที่ผ่านมาและที่คาดการณ์ในอนาคต โดยเป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจในชีวิตของตนโดยภาพรวม ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการวัดปัจจัยภายในที่สะท้อนถึงความรู้สึกที่มีความสุขโดยรวมของประชาชนในแต่ละประเทศอาจแตกต่างกันไปตามสภาพและวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งเวลาตอบคำถามคนจะให้ค่าความพึงพอใจในชีวิตของเขาอยู่ในช่วงของระดับคะแนนจากต่ำสุดถึงสูงสุด (ณรงค์เพ็ชรประเสริฐ และกนกพร นิตยน์ธิพฤทธิ์ , ๒๕๕๓)

ความสุขแบบภาวีสัย (Objective happiness) คือการวัดค่าความสุขของบุคคลจากองค์ประกอบภายนอกและเป็นความสุขที่จะเกิดขึ้นจากการมีองค์ประกอบที่เหมาะสมหลายด้านรวมกันไม่ใช่เพียงตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นจึงนิยมนำมาทำเป็นดัชนีมวลรวม (Composite Index) เพื่อนำมาใช้ชี้วัดความสุขประเภทนี้ โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภทได้แก่

๑. ความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวีสัยที่มีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากัน คือ การสร้างดัชนีที่มีแนวคิดสำคัญกว่าองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทุกด้านมีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเท่ากัน

๒. ความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวีสัยที่มีค่าถ่วงน้ำหนักต่างกัน คือ การสร้างดัชนีจากเหตุผลที่ว่าความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขมีผลต่อประชาชนต่างกัน^{๓๖}

^{๓๖} สาสินี เทพสุวรรณ, ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย, (นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล๒๕๕๐, ๒๕๕๐)

Layard(๒๐๐๕)^{๓๗} ได้สรุปว่า การวัดความสุข หรือความรู้สึกสุข เป็นการวัดเชิงนามธรรม(Subjective evaluation) แม้ว่าในปัจจุบันจะการนำเครื่องมีการวัด EEG (Electroencephalogram) ซึ่งเป็นการวัดคลื่นสมองมาวัดความรู้สึกของมนุษย์ และพบว่าคลื่นสมองของมนุษย์ตอบสนองต่อความรู้สึกที่แตกต่างกัน มีความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองและความรู้สึก เมื่อมนุษย์มีความรู้สึกด้านบวกจะพบกระแสไฟฟ้าในสมองส่วนหน้าด้านขวาค่อนข้างมาก ในขณะที่มนุษย์มีความรู้สึกด้านลบกลับพบกระแสไฟฟ้าในสมองส่วนหน้าด้านซ้ายค่อนข้างมาก และการวัดด้วยเครื่องมือดังกล่าวกลับมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก ดังนั้นนักวิชาการซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสาขาจิตวิทยา ได้พยายามวัดหรือประเมินความสุขทางอ้อมด้วยแบบประเมินความสุขหรือแบบทดสอบ โดยแบ่งวิธีการประเมินออกเป็น ๒ ประเภท คือ การประเมินความคิดเห็นในชีวิตของตนเอง(Cognitive evaluation of life) ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) และการประเมินผลระดับความรู้สึกสุข หรือทุกข์ (Affective enjoyment of life mood level) ด้วยการให้ผู้ตอบประเมินความรู้สึกของตนเองทั้งในภาพรวมและในสถานการณ์ต่างๆนอกจากนี้ยังมีการวัดความสุขด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น การบันทึกไดอารี่ รวมไปถึงแบบสอบถาม

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ^{๓๘} กล่าวว่า ระดับความสุขขึ้นอยู่กับหลายๆองค์ประกอบได้แก่ความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective) เช่น การมีศีลธรรม สมาน หรือปัญญา ความรู้สึกพอใจเพียงไม่โลกและความสุขเชิงภววิสัย (Objective) เช่น สุขภาพ ระดับการศึกษา การทำงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพสภาพครอบครัวความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน โดยการสร้างมาตรวัด ทำได้ ๒ แบบ คือ จากองค์ประกอบต่างๆ แล้วรวมเป็นดัชนี โดยการให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบเท่ากัน หรือ ให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบไม่เท่ากัน และ จากความรู้สึกรวมซึ่งจะเป็นคำถามเดียว แล้วจึงพิจารณาองค์ประกอบ โดยคำถามเดียว เช่น เมื่อพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างรวมกัน ท่านมีความรู้สึกพอใจในชีวิตอย่างไรในปัจจุบัน แล้วให้ผู้ตอบแบบสอบถามบอกถึงระดับความรู้สึกที่มีการแบ่งเป็นระดับต่างๆกัน

การพัฒนาดัชนีชี้วัดในประเทศไทย

สามารถจำแนกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขได้ดังนี้

^{๓๗} วรรณา ประยุกต์วงศ์ และชนัญญา สิ้นขึ้น, ๒๕๕๑, “ความสุขของบัณฑิตบริหารธุรกิจในมุมมองพุทธเศรษฐศาสตร์.” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๑, (๑๐,๒ พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๘-๑๔๙.

^{๓๘} รศรินทร์ เกรย์ ปังปอนด์ รักอำนาจกิจ และศิรินันท์ กิตติสุขสถิตย์, ๒๕๔๙, **ความสุขบนความพอเพียง: ความมั่นคงในบั้นปลายชีวิต**, (นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากร และสังคม).

๑. ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม ส่วนใหญ่เป็นบทบาทการดำเนินการของหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือจากตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆจัดทำอยู่ และนำมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือบ่งชี้สภาพการพัฒนาของประชาชนซึ่งมักจะมุ่งไปในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงวัตถุวิสัยมากกว่าการวิเคราะห์ความสุขโดยตรงโดยดัชนีชี้วัดในกลุ่มนี้ ได้แก่

๑) ดัชนีความอยู่ดีมีสุข พัฒนาโดย สศช. เพื่อใช้ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘-๙ โดยมีกรอบแนวคิดที่ว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

๒) ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สศช. พัฒนาขึ้นในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อใช้ประเมินผลกระทบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ใช้เป็นสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งบอกถึงสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม

๓) ดัชนีการพัฒนายั่งยืน พัฒนาโดย สศช. ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ซึ่งได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ในทิศทางที่มุ่งสู่ความสมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนายั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ตัวชี้วัดดังกล่าวใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนายั่งยืนของประเทศ ๓ มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (องค์ประกอบย่อย : คุณภาพ เสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนา) มิติด้านสังคม(องค์ประกอบย่อย : การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวคนเข้าสู่สังคมฐานความรู้ คุณภาพชีวิตและความมั่นคงการดำรงชีวิต พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และการ สร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบย่อย : การสงวนรักษา การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และการมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร)

๔) ตัวชี้วัดภาวะสังคม พัฒนาโดย สศช. เพื่อติดตามและรายงานสถานการณ์ทางสังคม รวมทั้งภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของสังคมไทยรวมทั้งเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยเพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหา โดยตัวชี้วัดภาวะสังคมแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ๓๗ ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพคน ความมั่นคงทางสังคม ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม

๕) เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย ๑๐ ประการ สศช.พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน ๖ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๒) เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดมาจากหลักคิด ๓ ประการ ได้แก่ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความมั่นคงในชีวิต

๖) ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี ๒๕๔๖ โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขัดสน” (Human Deprivation Index : IHD) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนและความเหลื่อมล้ำ ในพื้นที่ต่างๆ ในสังคมไทย ใน ๗๖ จังหวัด ประกอบด้วย ๘ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน คมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

๗) ดัชนีชี้วัดความสุขระดับชาติ โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยพิจารณาเป็น ๓ มิติ ได้แก่ สถานะสุขภาพของคน ทั้งด้านร่างกาย จิตและปัญญา ระบบบริการสุขภาพ พิจารณาทั้งในด้านการบริหารจัดการ ระบบการจัดทรัพยากรสาธารณสุข และระบบการให้บริการ และปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงในชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว ศักยภาพชุมชน และความมั่นคงของสังคม

๘) ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยของ ABAC Poll มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสุขของคนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน สังคม ภูมิภาค และประเทศ ครอบคลุมชาวไทยและชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่รวมชาวต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยดัชนีชุดนี้มี ๑๔ กลุ่ม ปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์แบบสอบถามของดัชนีชุดนี้วัดทั้งทางตรง ด้วยการสอบถามตรงๆและวัดทางอ้อม ด้วยการถามความรู้สึก/การให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ

๙) ดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทย พัฒนาโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) ในปี ๒๕๔๘ เพื่อเป็นกลไก/เครื่องมือในการพิจารณาแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตแบบทุนทางสังคมของไทยที่สามารถระบุความจำเป็นเร่งด่วน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงโดยมีการพัฒนาเป็น ๒ ชุด ดัชนีคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ๑๑ มิติ ๖๔ ดัชนี ได้แก่

มิติสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การทำงาน จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย คมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม และดัชนีทุนทางสังคม ประกอบด้วย ๕ มิติ ๔๐ ดัชนี ได้แก่ กลุ่มและเครือข่าย ความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียว กิจกรรมและความร่วมมือ ความสมานฉันท์การอยู่ร่วมกันในสังคมและความขัดแย้งและความรุนแรง และอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ยังมีความเคลื่อนไหวในการพัฒนา ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข สืบเนื่องจากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๘ ได้มีการประกาศเจตนารมณ์การร่วมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ๙ ข้อ โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ เป็นเจตนารมณ์หนึ่งใน ๙ ข้อดังกล่าว “ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง “ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ” และการพัฒนาดัชนีชี้วัดเมืองไทยแข็งแรง โดยศูนย์อำนวยการบริหารยุทธศาสตร์เมืองไทยแข็งแรง ในปี ๒๕๔๗ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวาระแห่งชาติ “เมืองไทยแข็งแรง”

๒. ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชนหรือพื้นที่ ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชน ในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็นต้นมา ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนเริ่มมีบทบาทรวมตัวกันในการหาแนวทางแก้ปัญหาทุกข์ภาวะของคนในสังคม ที่ตกอยู่ภายใต้ปัญหาความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงมากขึ้น เกิดเครือข่ายการศึกษาวิจัยในระดับชุมชน โดยชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้และแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในการวัดความสุขในชุมชนหรือระดับพื้นที่ ที่สำคัญ ได้แก่

๑) ตัวชี้วัดความสุขของประชากรชาวไทย พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มเกษตรกรใน ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดบุรีรัมย์นครราชสีมา ขอนแก่น และสุรินทร์ เพื่อสร้างแนวคิดเรื่องความสุข อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบทโดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรในภาคนี้ โดยมีกรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิงจิตวิสัย การพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต(mind) และใจ(heart) มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนาน โดยกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุข เป็นการพัฒนาวิธีคิดให้มองความสุข (happiness) มากกว่าความเพลิดเพลิน(pleasure) และเพื่อให้สามารถเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านที่เข้าร่วมจนถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อช่วยสร้างคุณภาพชีวิต และ สิ่งแวดล้อมให้ทุกคนมีความสุขเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ใช้ในการประเมินผล เพื่อให้รู้สถานการณ์ และเป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้มีทางเลือก

ใหม่ ซึ่งองค์ประกอบของความสุขแบ่งเป็น ๘ หมวด โดยแต่ละหมวดมีตัวอย่างวลีเกี่ยวกับความคิด เรื่องความสุขซึ่งชาวบ้านเขียนไว้ที่พบบ่อยและน่าสนใจ คือ

๑) การมีหลักประกันในชีวิต ได้แก่ มีที่ดินกินของครอบครัวอย่างพอเพียง มีบ้านอาศัย ของครอบครัวอย่างมั่นคงถาวร มีอาหารกินพอเพียง มีเงินทองใช้สอย มียุงข้าวใหญ่มีข้าวกินตลอด ปี

.๒) การมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง ได้แก่ สุขภาพจิต ร่างกายแข็งแรง อายุยืน ปลุก สมุนไพรไว้รักษาเวลาเจ็บป่วย ไม่มีโรคประจำตัว

๓) การมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้แก่ คนในครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้าและมียานทำคนใน ครอบครัวรักใคร่กันไม่ทะเลาะหรือหึงหวงกัน ลูกขยันทำมาหากินและพึ่งตนเองได้ผัวเดียวเมียเดียว คนในครอบครัวมีเวลาให้กัน

๔) การมีชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม เกิดทำตามธรรมชาติและ มีกระบวนการพัฒนานำเกิดกลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชน ชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนในชุมชน มีความสามัคคี

๕) การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ มีดินน้ำ สัตว์อุดมสมบูรณ์ การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีถนน น้ำ ประปาและไฟฟ้า มีสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ เพิ่มความหลากหลาย

๖) การมีอิสรภาพ ได้แก่ ได้ทำให้สิ่งที่คิดโดยไม่สร้างความเดือดร้อน ไม่มีหนี้สิน ไม่ถูกคนอื่นครอบงำ ด้านความคิด ประกอบอาชีพอิสระ

๗) การมีความภาคภูมิใจ ได้แก่ มีครอบครัวที่ประสบความสำเร็จการเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่น ได้ถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้อื่น

๘) การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ได้เข้าวัดฟังธรรม ทำบุญ ทำงานหรือช่วยเหลือผู้อื่น

๒. ตัวชี้วัดความสุข ของมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโดยวิจัยเชิงคุณภาพในการวัดความสุข ดีมีสุขของประชากรในพื้นที่(กาญจนบุรี ชัยนาท) และนำมาสร้างแบบสอบถาม จัดทำตัวชี้วัดเชิง ปริมาณ จากนั้นใช้วิธี Future Search ค้นหาสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในระดับชุมชนเป็นดัชนี ความสุขนอกจากนี้กำลังสร้างดัชนีครอบครัวมีสุข โดยพิจารณาจำแนกตามประเภทครอบครัว คือ ครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ ครอบครัวที่อยู่กับเครือญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ และครอบครัวหย่าร้าง เป็นต้น ขณะนี้อยู่ ระหว่างการทดสอบตัวชี้วัด

๓. ดัชนีชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน พัฒนาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จ.ขอนแก่น โดยมี แนวคิดให้สุขภาวะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเป็นตัวตั้ง โดยใช้ หลักอริยะสัจสี่ และหลักอุป

รหานิยธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อค้นหาความทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย(สาเหตุ) นิโรธ(ทางเลือกในการดับทุกข์) และมรรค(แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาทางเลือกมาดับทุกข์และแผนปฏิบัติการดับทุกข์ เป็นการวัดระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชนภาคอีสาน ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ คือ หลักประกันในชีวิต ร่างกายและจิตใจแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมดี ความภาคภูมิใจ มีอิสรภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย วัดจันทร์ประดิษฐาราม

วัดจันทร์ประดิษฐาราม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๒๗ หมู่ ๒ ถนนเพชรเกษม ซอย ๔๘ แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีที่ดินเดิมทั้งหมด ๕๒ ไร่ ๓ งาน ๗๒ ตารางวา ติดคลองบางจาก แบ่งเป็น ๓ แปลง, แปลงที่ ๑ ตั้งอยู่ติดกับคลองบางจากฝั่งเหนือ มีเนื้อที่ ๒๓ ไร่ ๔๔ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๗๓๒, แปลงที่ ๒ ตั้งอยู่ติดกับคลองบางจากฝั่งใต้ มีเนื้อที่ ๒๒ ไร่ ๓ งาน โฉนดเลขที่ ๔๔๕๙๓, แปลงที่ ๓ ตั้งอยู่ติดกับคลองบางจากฝั่งเหนือ มีเนื้อที่ ๗ ไร่ ๗ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๕๘๖๗๒ ปัจจุบัน ที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๔ ไร่ ๗ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๗๓๒ และเลขที่ ๕๘๖๗๒ ที่ธรณีสงฆ์ มี ๔๒ ไร่ ๔๕ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๗๓๒, ๒๙๖๑, ๒๑๑๑๘, ๒๑๑๑๙, ๒๑๑๒๐, ๒๑๑๒๑, ๒๕๕๒๕, ๒๗๕๐๒, ๒๘๗๗๔, ๒๘๗๗๕, ๔๔๕๙๓

วัดจันทร์ประดิษฐาราม สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๓๗๑ ตามประวัติของวัดทราบแต่เพียงว่า เมื่อราวรัตนโกสินทร์ศก ที่ ๓๗ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งราชวงศ์จักรี ได้มีนายจันปะขาว คฤหบดีผู้มั่งคั่ง ได้มอบที่ดินอันเป็นกรรมสิทธิ์ของตนให้เป็นสมบัติของวัดจำนวน ๒ โฉนด ซึ่งมีที่ดินทั้งสิ้น ๕๒ ไร่ ๓ งาน ๗๒ ตารางวา ให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่วัดนี้ โดยมีโฉนดออกให้เป็นหลักฐานเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓ นายจันปะขาว เมื่อมอบที่ดินให้แก่วัดแล้วก็ได้นุ่งขาวห่มขาวจำศีลภาวนา อยู่ในวัดนี้จนตลอดชีวิต จึงเป็นสาเหตุให้สร้างวัดและตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดจันปะขาว” ต่อมาประชาชนมักเรียกชื่อเพี้ยนไปหลายชื่อ เช่น วัดชีปะขาว วัดจันตาปะขาว เป็นต้น จนกระทั่งเป็นเหตุให้หน่วยราชการหลายแห่งเรียกชื่อวัดไม่เหมือนกัน

ต่อมาเมื่อ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๑ ทางวัดจึงได้ทำเรื่องเสนอต่อทางการคณะสงฆ์ขอเปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่เป็น “วัดจันทร์ประดิษฐาราม” ซึ่งปรากฏตามแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๔๖ หน้า ๒๓๕๑ ประจำปี ๒๕๐๑

วัดจันทร์ประดิษฐาราม ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๐ ต่อมาได้ถอนวิสุงคามสีมาเดิม และได้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมาใหม่ เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.

๒๕๒๖ ขนาดกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๑๒๒ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

ปัจจุบัน เจ้าอาวาส ชื่อ พระครูปลัดไชยวุฒิ อาภานนโท (กระถิ่นทอง) อายุ ๔๔ ปี พรรษา ๒๐ สังกัดเจ้าคณะการปกครองฝ่ายสงฆ์จังหวัด มหานิกาย (กรุงเทพมหานคร) ปัจจุบันมี พระภิกษุจำพรรษา ๘๑ รูป สามเณร ๑ รูป

ประวัติการก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมวัดจันทร์ประดิษฐาราม

การประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๗/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๒ เลขาธิการ มหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระมหาธีราจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้มีลิขิตลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๒ แจ้งตามรายงานของเจ้าคณะภาค ๑ และเจ้าคณะภาค ๒ ซึ่งได้รับรายงานจากเจ้า คณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัด-พระนครศรีอยุธยา ประธานคณะกรรมการจัดตั้งสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งแจ้งขออนุมัติจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร และ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕ แห่ง โดยหนึ่งในนี้มีสำนักปฏิบัติธรรมวัดจันทร์ประดิษฐาราม รวมอยู่ด้วย

สำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ ๔๒ ชื่อว่า สำนัก-ปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ ๔๒ ตั้งอยู่ที่ วัดจันทร์ประดิษฐาราม แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยมี พระครูปลัด ไชยวุฒิ อาภานนโท อายุ ๔๒ พรรษา ๑๙ เจ้าอาวาสวัดจันทร์ ประดิษฐาราม เป็นเจ้าสำนัก โดยจะมีพุทธศาสนิกชนมาร่วมปฏิบัติธรรมปฏิบัติธรรมทุกวันพระ และทุกวันศุกร์ เป็นประจำตลอดทั้งปี มีผู้ร่วมประกอบพิธีมีพระภิกษุ ๑๕ รูป และพุทธศาสนิกชน ๘๑ คน

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนิสรา ศิลาณกิจ^{๓๙} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษาเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน ๓๑๖ โดยเนื้อหาที่ใช้การวิจัย มี ๗ ด้านได้แก่ ด้าน ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ การพึ่งตนเอง ความสามัคคีและ ความขยันหมั่นเพียร การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทำการแปลผลโดยวิธีเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

^{๓๙} ชนิสรา ศิลาณกิจ, การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๓ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, วารสารวิจัยรามคำแหง, ๑๐(๑), ๑-๑๐

๑.นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมแต่ละรายด้านอยู่ในระดับสูง

๒.นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านไม่มีความแตกต่างกัน เป็นด้านระเบียบวินัยและด้านการพึ่งตนเองนอกนั้นมีความแตกต่างกัน๓.นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านที่ไม่แตกต่างกันเป็นด้านความมีระเบียบวินัยด้านความเสียสละและด้านการพึ่งตนเองนอกนั้นมีความแตกต่างกัน

ปนัดดา ปัญญา^{๔๐} ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมในการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ โดยการปฏิบัติบ่อยๆ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการรับรู้ค่านิยมด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์โดยการปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนพฤติกรรมในการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยๆ คือ ด้านการประหยัดอดออม การปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย การพึ่งตนเองขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ

รัตนกร วงศ์ศรีและคณะ^{๔๑} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน จำนวน๑๙๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยการกำหนดระเบียบปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

จิตรภาวิน เอี่ยมอัย^{๔๒} ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดเกี่ยวข้องกับอบายมุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง พฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดเกี่ยวข้องกับอบายมุข จำแนกตามเพศระดับชั้น

^{๔๐} ปนัดดา ปัญญา, การรับรู้ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ โรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมืองเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

^{๔๑} รัตนกร วงศ์ศรี , นัททา โกมลเสน และรุ่งฤดี พรหมแก้วงาม, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี, *วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์*, ๒๕๕๑.

^{๔๒} จิตรภาวิน เอี่ยมอัย, ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดเกี่ยวข้องกับอบายมุขของนักเรียนชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, *วิทยานิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะการพักอาศัย ความเพียงพอของรายได้ของนักเรียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่เกี่ยวข้องกับข้อบอขายมุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เพศหญิงมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่เกี่ยวข้องกับข้อบอขายมุขมากกว่าเพศชายและผลการวิเคราะห์ตัวแปรสัมพันธ์ภาพในครอบครัว มโนภาพแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมจากครูและแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนของนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่เกี่ยวข้องกับข้อบอขายมุขพบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่เกี่ยวข้องกับข้อบอขายมุขได้แก่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน มโนภาพแห่งตน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากครู โดยตัวแปรสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๑ แรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๒ มโนภาพแห่งตนได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๔ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่เกี่ยวข้องกับข้อบอขายมุขได้ร้อยละ ๒๘ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

นิภาพรรณ วงศ์หนองแว^{๔๓} ได้ทำการวิจัย เรื่อง “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวมีสองปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก พบว่า ในครอบครัวมีความรักและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน แต่ห่างไกลจากพ่อแม่จึงมีอิสระในการใช้ชีวิตเห็นเพื่อนนิสิตนักศึกษามีคู่รัก จึงเกิดการเลียนแบบกัน โดยมีแรงผลักดันจากสื่อบันเทิงต่างๆ ที่แสดงออกด้านเพศให้ได้เรียนรู้ อีกทั้งหอพักหรือที่พักอาศัยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาชายและหญิงอยู่ร่วมกันได้อย่างเสรีพร้อมกับใช้โทรศัพท์มือถือที่มีอยู่ติดต่อนานเกินไปหากันได้ตลอด จึงเกิดพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวขึ้น แต่ความไม่เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย จึงปิดบังความจริงเบี่ยงลัดต่อพ่อแม่และบุคคลรอบข้าง ทำให้ต่างคนต่างเช่าห้องพักเป็นของตนเอง วิถีชีวิตคู่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องพักของนิสิตนักศึกษาชายเท่านั้น ปัจจัยภายใน พบว่า เป็นความต้องการความรัก ความอบอุ่นจากเพศตรงข้ามตามธรรมชาติแห่งวัย แต่ยังไม่มั่นใจในอนาคตหากพบคนใหม่ที่ดีกว่าก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไป นิสิตนักศึกษาชายแอบไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เพื่อความแปลกใหม่ในเพศรส คิดว่าการมีคู่รักเป็นการหาประสบการณ์ทางเพศ และได้เรียนรู้เพศตรงข้ามทั้งนิสิตนักศึกษาชายและหญิงเห็นว่าการมีคู่รักไม่ใช่เรื่องเสียหาย

^{๔๓}นิภาพรรณ วงศ์หนองแว, “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๗)

ชูลีรัตน์ สุวรรณทะ^{๔๔} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผล การเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลสูง มีการเห็นคุณค่าในตนเองในรายด้านและภาพรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลต่ำและนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยเหตุผลต่างกัน มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยเหตุผลสูง มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองในรายด้านและภาพรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผลต่ำ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

รศรินทร์ เกรย์ ,ปิงปอนด์ รักอำนาจกิจ และศิรินันท์ กิตติสุขสถิต^{๔๕} ได้ทำการศึกษาเรื่องความสุขบนความพอเพียง ความมั่นคงบั้นปลายในชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุ ทั้งปัจเจกภายนอก หรือสภาวะแวดล้อม และปัจจัยภายในทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคลวิธีการศึกษาใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภาคตะวันตก:การพัฒนาตัวชี้วัดความสุข ในจังหวัดชัยนาท พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งเป็นการสำรวจโดยมีการเลือกตัวอย่างแบบ Stratified two stage sampling โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กลุ่มอายุ ๕๕-๘๐ ปี จำนวน ๙๘๖ คน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์ แบบถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression analysis) ผลการศึกษาพบว่า ความสุขเป็นสิ่งที่วัดได้ในเชิงปริมาณ และระดับของความสุขขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุมีมุมมอง หรือทัศนคติในทางบวกต่อชีวิตในอนาคตในทุกอายุ ดังเห็นได้จากค่าเฉลี่ยความสุขในอนาคตที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยความสุขในปัจจุบัน และมีความมั่นใจมาก ร้อยละ ๓๘ ต่อความรู้สึกดังกล่าว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหนี้สิน เป็นปัจจัยที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบว่า มีความสำคัญเป็นอันดับแรกต่อระดับความสุข ความยากจนทำให้เกิดความทุกข์ การวัดความยากจนทำได้หลายแบบ เช่น การวัดจากรายได้ หรือการมีหนี้สิน แต่ที่ตรงกับใจชาวบ้าน

^{๔๔} ชูลีรัตน์ สุวรรณทะ, การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมด้วยหลักเหตุผล การเห็นคุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร,วิทยานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖)

^{๔๕} รศรินทร์ เกรย์ ปิงปอนด์ รักอำนาจกิจ และศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, ความสุขบนความพอเพียง: ความมั่นคงบั้นปลายชีวิต, (นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม, ๒๕๔๙)

มากที่สุดคือ ความยากจนเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ ต่ำสูงอย่างชัดเจน ในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้สูงอายุที่ตอบว่าไม่ยากจนเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน ถึงแม้จะมีฐานะเท่าเทียมกับเพื่อนบ้าน มีความสุขมากที่สุด และจากข้อมูลการสำรวจเดียวกันนี้พบว่าเกือบทุกคนตอบว่าที่มีความรู้สึกเช่นนั้นเพราะมีความพอเพียง และสมถะ ความรู้สึกพอเพียง เป็นปัจจัยภายในจิตใจ ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น หรือนโยบายใดๆจากภาครัฐ

สาธิตี เทพสุวรรณ^{๔๖} ได้ทำการศึกษาเรื่อง ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) ศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการหาดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมในเชิงทวิสัย ๒) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ และกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร ๓) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective) และเชิงทวิสัย(Objective) วิธีการศึกษา ใช้ข้อมูลจากโครงการ วิจัยเชิงบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในภูมิภาคตะวันตก: การพัฒนาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข พ.ศ. ๒๕๔๘ ในจังหวัดชัยนาท ของสถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีอายุ ๒๐ ปี ขึ้นไป ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๘๓๘ คน ในการประเมินระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน มีวิธีการวัดอยู่ ๒ ประเภท คือ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย และความอยู่ดีมีสุขเชิงทวิสัย ซึ่งองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการวัดความอยู่ดีมีสุขเชิงทวิสัย มีทั้งหมด ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสภาพแวดล้อมในสังคม ๓) ด้านครอบครัว ๔) ด้านสุขภาพอนามัย ๕) ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ ๖) ด้านการศึกษา สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขในเชิงอัตวิสัย และทวิสัยจะใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยผลการศึกษาพบว่า ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง กลุ่มอายุ ๒๐-๓๙ ปี สูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ และกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขของแต่ละประเภทพบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และการสร้างดัชนีความอยู่ดีมีสุขโดยการให้ค่าตัวถ่วงน้ำหนักต่างกันจะมีผลทำให้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมสูงขึ้นกว่าการถ่วงน้ำหนักเท่ากัน ทั้งนี้เป็นเพราะ การถ่วงน้ำหนักดังกล่าว เป็นการถ่วงน้ำหนักจากการให้ประชาชนลำดับความสำคัญของเหตุผล ที่ก่อให้เกิดความสุขด้วยตนเอง ดังนั้นการกำหนดนโยบายเพิ่มความสุขของประชากรควรคำนึงถึงความเห็นของประชาชนเป็นหลัก

^{๔๖} สาธิตี เทพสุวรรณ, ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย, (นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐)

ปราณี ทินกร^{๔๗} ได้ทำการศึกษาเรื่อง เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความทุกข์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนการวิเคราะห์วิจัยของนักวิชาการโดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับความสุข และมุมมองของพระพุทธศาสนาเรื่องความสุข และความทุกข์มาวิเคราะห์ว่านโยบายเศรษฐกิจมหภาค โดยเฉพาะด้านการเจริญเติบโต และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจว่าเป็นเช่นใด วิธีการศึกษาใช้ข้อมูลแนวโน้มของความทุกข์ทางเศรษฐกิจระดับมหภาคที่สำคัญคือ ปัญหาความยากจน อัตราเงินเฟ้อ และอัตราการว่างงาน จากข้อมูลประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๕๐ วิเคราะห์โดยนำอัตราว่างงาน และอัตราเงินเฟ้อมารวมกันและเรียกว่า ดัชนีความทุกข์ (Misery Index) ผลการศึกษาพบว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจมีส่วนลดปัญหาความยากจน ส่วนดัชนีความทุกข์นั้นขึ้นลงตามภาวะเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการเงินโดยใช้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อ (Inflation Targeting) และเห็นว่าการมุ่งลดอัตราเงินเฟ้อโดยไม่พิจารณาสาเหตุที่เกิดเงินเฟ้อ อาจสร้างความทุกข์ที่รุนแรงกว่าจากการว่างงาน เนื่องจากผลประมาณการข้อมูลของประเทศไทยในช่วง ๒๕ ปี ที่ผ่านมาแสดงว่ามีการแลกเปลี่ยน (Trade-off) ระหว่าง อัตราเงินเฟ้อและอัตราการว่างงาน ตามเส้น Phillips curve และระบบสวัสดิการของประเทศไทย ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยลดความทุกข์จากการว่างงานได้ดังเช่น ในประเทศที่พัฒนาแล้ว

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล^{๔๘} ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความสุข กรณีศึกษากลุ่มแรงงานตัดเย็บ ของบริษัท ภัทยาลำพูน จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ “ความสุข” ในทรรศนะของกลุ่มตัวอย่าง แรงงานตัดเย็บของบริษัท ภัทยา ลำพูน จำกัด โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๐๐ ตัวอย่าง เพื่อทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์แลบจำลองโลจิต รวมทั้งเทคนิควิเคราะห์การประมาณภาวะความน่าจะเป็นสูงสุดและเทคนิควิเคราะห์ marginal effects โดยผู้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยโครงสร้างปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของมนุษย์ ของ Richard Layard (๒๐๐๕) เรื่อง Happiness: Lessons from the new science ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่นำใช้ทั้ง ๓ มิติ ได้แก่ มิติด้านการทำงาน (work) มิติด้านรายได้ (Income) และมิติด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Work Environment) พบว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานในบริษัทนี้มีความสุขภายใต้องค์ประกอบของทั้ง ๓ มิติ ทั้งนี้ยังได้เสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ บริษัทต้องยึดนโยบาย

^{๔๗} ปราณี ทินกร, ๒๕๕๑, “เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความทุกข์”, วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, ๒๖,๔ (ธันวาคม): ๑๐๓-๑๗๘.

^{๔๘} เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, “เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความสุข กรณีศึกษากลุ่มแรงงานตัดเย็บ ของบริษัท ภัทยาลำพูน จำกัด”, รายงานการวิจัยกระบวนวิชา ๓๕๑๔๐๙ (Research exercise in economics), (คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒)

การให้โอกาสแรงงานในการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานต่อไป บริษัทควรจัดสวัสดิการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของแรงงานภายใต้บริบทการทำงานของแรงงานที่แท้จริงในบริษัท และบริษัทควรยึดหลักการDecent work และ Happy Work Place อย่างจริงจัง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กรได้

รังสรรค์ ภิรมย์^{๔๙} ได้ทำการศึกษางานวิจัย เรื่อง การวัดระดับความสุขของประชากรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่งเพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประการที่สองเพื่อศึกษาระดับความสุขจากตัวชี้วัดความสุขของประชากร อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประการสุดท้าย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับความสุขของประชากร อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยตัวชี้วัดความสุขแบ่งเป็น ๘ หมวด ได้แก่ ๑) การมีหลักประกันในชีวิต ๒) การมีร่างกาย และจิตใจที่แข็งแรง ๓) การมีครอบครัวที่อบอุ่น ๔) การมีชุมชนเข้มแข็ง ๕) การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ๖) การมีอิสรภาพ ๗) การมีความภาคภูมิใจ ๘) การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิในการศึกษาที่ได้มาจาก แบบสอบถามประชากรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๕๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการทดสอบไคส์แควร์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๕๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖.๗ มีอายุระหว่าง ๕๐-๕๙ ปี ร้อยละ ๒๘.๐ มีสถานภาพสมรส ร้อยละ ๖๒.๗ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๓๓.๓ มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ ๒๘.๐ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๖๔.๐ และส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม ร้อยละ ๔๖.๐ ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ ๕๘.๐ ในส่วนของประชากรที่มีหนี้สินพบว่าส่วนใหญ่มีหนี้สินเพื่อยานพาหนะ ร้อยละ ๓๙.๐ เป็นจำนวนเฉลี่ย ๒๑,๕๐๗.๘๘ บาท และระดับความสุขโดยรวมทั้ง ๘ หมวด ของประชากรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีความสุขในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๖ โดยมีความสุขในแต่ละหมวดอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ หมวดการมีครอบครัวที่อบอุ่น การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน การมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง การมีความภาคภูมิใจ การมีอิสรภาพและการมีหลักประกันในชีวิต ส่วนหมวดการมีชุมชนเข้มแข็ง และการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชากรมีความสุขในระดับปานกลาง

^{๔๙} รังสรรค์ ภิรมย์, “การวัดระดับความสุขของประชากรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัยกระบวนวิชา ๗๕๑๔๐๙ (Research exercise in economics), (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒)

ธัญธิตา มีเงินทอง^{๕๐} ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การวัดความสัมพันธ์ระหว่างความสุขมวลรวมและระดับรายได้ของบุคคลของประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขมวลรวมและระดับรายได้ต่อบุคคลจากการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาหาปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อความสุขมวลรวมของประชาชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยสถิติที่ใช้ในการศึกษา คือ ค่าถ้อยออกมาในรูปของร้อยละ เพื่อหาความถี่ และค่าเฉลี่ย พบว่าจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ของประชากรมากที่สุดไม่ใช่ปัจจัยด้านรายได้และการกระจายรายได้ หากแต่เป็นปัจจัยทางด้านครอบครัว จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัจจัยรายได้และการกระจายรายได้ นั้นส่งผลต่อระดับความสุขในอันดับที่ ๓ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความสุขอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากระดับความสุขดังกล่าวทำให้เกิดข้อคิดเห็นในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและระดับรายได้ ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก มีความคิดเห็นว่า รายได้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข เพราะ หากรู้จัก ประหยัดอดออม และรู้จักใช้ชีวิตดำเนินตามเศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถทำให้เกิดความสุขได้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมองว่า รายได้ส่งผลต่อระดับความสุขของตนเอง และบุคคลรอบข้าง เนื่องมาจากเงินที่ได้รับมาจากรายได้สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และเพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพ อีกทั้งยังมีรายได้สูงมากขึ้นเท่าไร ยิ่งส่งผลให้เกิดความกดดันจากการทำงานเพิ่มขึ้นด้วย ส่งผลให้เกิดความทุกข์ เป็นต้น

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

^{๕๐} ธัญธิตา มีเงินทอง, “การวัดความสัมพันธ์ระหว่างความสุขมวลรวมและระดับรายได้ของบุคคลของประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัยกระบวนวิชา ๗๕๑๔๐๙ (Research exercise in economics), (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓)

